KEHA-keskus

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Asiantuntijalausunto
8.9.2020

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta; kuuleminen 10.9.2020

KEHA-keskuksen lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta (HE 87/2020 vp) ja sitä täydentävästä hallituksen esityksestä (HE 114/2020 vp)

Esityksen tavoitteet

Esityksen mukaan kuntakokeilun tavoitteena on saada tietoa siitä, parantaako kuntapohjainen palvelujen järjestäminen työllisyyden edistämisen vaikuttavuutta ja työllisyysastetta. Tavoitteen toteutumisen seurannan toteuttamista edistää se, että eri kokeilualueilla on samat asiakaskohderyhmät ja velvoite käyttää TE-toimiston kulloinkin käyttämää asiakastietojärjestelmää. Kuntakokeiluista saatava seurantatieto sekä parhaat käytännöt ja toimintamallit tulee hyödyntää TE-palvelustrategian toimeenpanossa arvioitaessa tehtävien siirtoa valtiolta kunnille.

Kuntakokeilun tavoite edistää heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymistä on kannatettava. Osa kuntakokeilun kohderyhmän asiakkaista tarvitsee työllistymisen edistämiseksi sosiaali- ja terveyspalveluja ennen ohjaamista julkisiin työvoima- ja yrityspalveluihin.

Kuntakokeilujen tehostetun palvelumallin toteuttamisessa korostetaan työttömien työnhakijoiden yksilöllistä kohtaamista. Tämän tavoitteen toteuttaminen vaatii TE-toimistoista siirtyvän resurssin lisäksi kuntien omien henkilöstöresurssien osoittamista kuntakokeiluihin.

Kuntakokeilun käynnistyminen 1.1.2021 edellyttää riittävää valmistelua kuntien ja TE-palvelujen yhteistyönä. KEHA-keskuksen ELY-keskuksille ja TE-toimistoille elokuussa 2020 tekemän kyselyn mukaan kuntakokeilun toimeenpanon valmistelu on edennyt kevään jälkeen hyvin eri tavoin eri alueilla. Osa alueista on valmistellut palveluyhteistyötä perusteellisesti, osa on huolestuttavasti vasta valmistelun alkuvaiheissa. Huoli on myös siitä, että asiakassiirrot kuntakokeiluun saadaan tehtyä, mutta vapaaehtoisesti siirtyviä asiantuntijoita ei TE-toimistoista löydy riittävästi.

Täydentävässä hallituksen esityksessä kunta on määritelty tehtävistä vastaavaksi tahoksi kuntakokeilualueella. Tämä on hyvä muutos, sillä esim. päätösten ja ratkaisujen tekijä (vastuutaho) on selvillä ja myös osaltaan se taho, joka vastaa muutoksenhakuprosessissa, eli kunta – ei kokeilualue.

Henkilöstösiirrot

Kuntakokeilujen käynnistyminen edellyttää laajoja TE-toimistojen henkilöstön siirtymisiä kuntakokeilujen työnjohdon alle valtion virkamieslain 20 §:n nojalla. Valtakunnallisesti siirtojen on arvioitu koskevan hallituksen esitysten mukaan noin 1 000 virkamiestä. Lähtökohtana on, että pääosin siirtyviä tehtäviä TE-toimistoissa tekevät henkilöt siirtyvät tehtävien myötä kuntakokeiluun. Henkilösiirrot edellyttävät mm. jokaisen siirtyvän henkilön suostumusta sekä mittavaa hallinnollista työtä. Hallituksen esityksessä oleva kuntakokeilujen aloitusaikataulu on tältä osin erittäin haastava. Henkilöstösiirtojen täysimääräinen toteutus on kriittistä kuntakokeilujen käynnistymisen ja toiminnan onnistumisen kannalta. Kuntakokeilujen onnistuminen edellyttää osaamisen siirtymistä kunnille. Lisäksi kuntakokeilujen käynnistyminen edellyttää muutoksia TE-toimistoihin jäävien tehtävien järjestelyissä, toimintatavoissa ja niiden organisoinnissa, jotta TE-toimiston palvelukyky ei heikkene sinne jäävien asiakkaiden osalta.

Työttömyysturvatehtävät

Esityksen mukaan kokeilualueen kunta antaisi työvoimapoliittisen lausunnon vain työnhakijan osallistumisesta työllistymistä edistävään palveluun ja palvelun sisältymisestä työllistymissuunnitelmaan, omaehtoisen opiskelun työttömyysetuudella tukemisen edellytyksistä ja edellytysten lakkaamisesta sekä opiskelun seurannasta samoin kuin kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa säädetystä maahanmuuttajan työttömyysetuudella tapahtuvan omaehtoisen opiskelun tukemisen edellytyksistä ja niiden lakkaamisesta sekä opiskelun seurannasta. Suurin osa työttömyysturvaan liittyvistä tehtävistä jäisi näin TE-toimiston tehtäväksi myös kokeilukuntien asiakkaiksi siirtyvien osalta. Tämä tulee viivästyttämään työttömyysturvalausuntojen antamista etuuden maksajille, koska kuntakokeilun pitää pystyä kertomaan TE-toimistolle ja kirjaamaan asiakastietojärjestelmään asiakkaan tietoihin kaikki ne seikat, jotka vaikuttavat työvoimapoliittisen lausunnon tekoon. Ovatko kuntakokeilut varautuneet riittävästi asiakkaiden neuvontaan työttömyysturvaan liittyvissä asioissa?

KEHA-keskus toivoo esitystä muutettavan niin, että kokeilukunnat vastaisivat kokeiluun siirtyvien asiakkaiden osalta myös kaikista työttömyysturvan ns. peruslausunnoista ja ainoastaan asiantuntijalausuntojen (yrittäjyys, opiskelu, seuraamusjärjestelmä) antaminen jäisi edelleen TE-toimiston tehtäväksi. Tämä muutos mahdollistaisi kuntakokeiluille etuuden maksamisen mahdollistavat työvoimapoliittisen lausunnon antamisen työllistymistä edistävän palvelun päättymisen jälkeen. Tämä vähentäisi edestakaista ilmoittelua kokeilualueen kunnan ja TE-toimiston välillä ja yksinkertaistaisi työvoimapoliittisten lausuntojen antamisen prosessia.

Kokeilun asiakaskohderyhmä

Esityksen mukaan kuntakokeilun asiakkaaksi ohjattaisiin kaikki alle 30-vuotiaat, vieraskieliset ja maahanmuuttajat työttömyyteensä liittyvästä etuudesta riippumatta. Vieraskielistä Suomessa työskennellyttä ansiopäivärahaa saavaa tulisi kohdella yhdenvertaisesti kantasuomalaiseen nähden. Jos Suomen kansalainen on ilmoittanut TE-toimiston

asiakastietojärjestelmään äidinkielekseen muun kuin suomen, ruotsin tai saamen kielen, hänet tulee esityksen mukaan ohjata kuntakokeilun asiakkuuteen. Asiakaskohderyhmistä ansiopäivärahaa saavat ovat jo kiinnittyneet työmarkkinoille ja hyötyisivät enemmän TE-toimiston tarjoamista työnvälitys- ja yrityspalveluista. Tämän asiakaskohderyhmän siirtäminen pelkän äidinkielen perusteella ei vastaa kuntakokeilujen tavoitetta parantaa erityisesti pidempään työttömänä olleiden ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien asemaa työmarkkinoilla.

Asiakasviestintä

Koska kuntakokeilujen asiakkaiden tehtäviä tullaan hoitamaan sekä kokeilussa että TE-toimistoissa, asiakkaan voi olla vaikeaa hahmottaa tilannetta omasta näkökulmastaan. Asiakaspalvelun sujuminen tulee varmistaa tehokkaalla TE-toimiston ja kuntakokeilun välisellä viestinnällä jaetuissa asiakasprosesseissa, jotta muutos näyttäytyy asiakkaalle selkeänä.

Eri toimijoiden verkkosivujen sekä asiakastiedotteiden sisällöissä huomioitava asiakkaan lainsäädäntöön perustuvat velvollisuudet ja asioimista helpottavat ohjeistukset. Kuntakokeilujen asiakasviestinnän ja asiakaspalvelun tueksi tuotetaan KEHAssa mm. kirje TE-toimistoista kokeiluihin 1.1.2021 siirtyville asiakkaille, asiakkaan palveluissa käytettäviä lomakkeita, tiedotteita sekä yleisesite asiakkaalle. Maahanmuuttajien ja vieraskielisten palvelu huomioidaan verkkosivuilla ja asiakasryhmälle kohdennetuissa viestintämateriaaleissa.

KEHA-keskus

Kirsti Ukkonen
Johtava kehittämisasiantuntija